

Stručno-znanstveni skup Zavičajni Dunav

Osvrt na stručno-znanstveni skup *Zavičajni Dunav*:
Promicatelji hrvatskoga identiteta na području hrvatskoga istoka
od kraja 17. do početka 20. stoljeća

U Pastoralnom centru sv. Bono u Franjevačkom samostanu u Vukovaru u subotu, 12. lipnja 2021. održan je stručno-znanstveni skup *Zavičajni Dunav: Promicatelji hrvatskoga identiteta na području hrvatskoga istoka od kraja 17. do početka 20. stoljeća*.

Ovaj stručno-znanstveni skup proizašao je iz uspješno organiziranoga znanstvenoga simpozija *Antun Slavko Kalenić – filozof i filolog iz Štitara*, koji se održao u Štitaru 28. rujna 2019. u čast zaboravljenom profesoru Antunu Slavku Kaleniću (Štitar 1945. – Zagreb 2005.), uz neizostavnu organizacijsku i pokroviteljsku podršku Općine Štitar, Vukovarsko-srijemske županije i Odjela za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru, na kojem je profesor Kalenić dočekao kraj svoje karijere. Budući da je ovaj simpozij bio izrazito uspješan, ujedno popraćen i istoimenim zbornikom radova objavljenim početkom 2021. godine u nakladništvu Općine Štitar, uz želju da se nastavi slojevito interdisciplinarno proučavanje zavičajnih tema, u inicijativi članova Ogranka Matice hrvatske u Vinkovcima pokrenut je niz skupova *Zavičajni Dunav*, te je popraćen suorganizacijom Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatske matice iseljenika – podružnice Vukovar i Franjevačkoga samostana u Vukovaru, uz neizostavnu potporu Vukovarsko-srijemske županije.

Zavičajni skup počeo je instrumentalnom izvedbom himne Republike Hrvatske koju su, na tamburama iz vinkovačke Glazbene škole Josipa Runjanina, izveli Tomislav Majačić, mag. mus. i Nikola Marinić. Pozdravne riječi uputili su doc. dr. sc. Dražen Švagelj, predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Vinkovcima, prof. dr. sc. Sanja Vulić s Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, ujedno i predsjednica Programskoga odbora i fra Josip Poletto, gvardijan Franjevačkoga samostana u Vukovaru.

Skup je bio sastavljen od dvije sesije koje su svoje tematsko određenje crpile na temelju deset prijavljenih izlaganja. Prvu sesiju sačinjavala su izlaganja posvećena jezičnim temama: prof. dr. sc. Jadranka Gvozdanović (*Dodatno o značaju Josipa Stipana Reljkovića za hrvatski jezik i kulturu istočne Slavonije*), doc. dr. sc. Gordana Laco (*Identitet u slavonskih preporodnih pisaca*), dr. sc. Vlasta Novinc (*Sloboda i jezične norme – aktualnost Braniča jezika hrvatskoga Nikole Andrića*), mr. sc. Anto Knežević

(*Ivšićev Današnji posavski govor (1913.) i govor okolice Odžaka 70-ih godina 20. st.*). Drugu sesiju sačinjavala su raznovrsnija izlaganja koja su se fenomenološki protezala od povijesno-identitetskih do latinističkih tema: prof. dr. sc. Sanja Vulić (*Hrvatstvo Ante Evetovića Miroljuba*), dr. sc. Sandra Cvikić (*General-bojnik Otmar Babić u kulturi sjećanja na Prvi svjetski rat*), Tena Babić Sesar, prof. (*O domoljubnom stvaralaštvu Mijata Stojanovića, 1818. – 1881.*), Stjepan Štivić, mag. phil. (*Fenomenološka analiza pripovijesti o nastanku mjesta – a vico condito – i njen značaj*), doc. dr. sc. Lucija Krešić (*Latinsko prigodno pjesništvo Divaldove tiskare*) i Ante Pavelić, mag. educ. class. et Croat. Lat. (*Josip Benaković – klasični filolog, jezikoslovac i prevoditelj*).

Raznolikost i bogatstvo sesija, shodno tome i izlaganja zasigurno je plod osmišljenih ciljeva ovoga skupa kojima se otvorila mogućnost interdisciplinarnoga proučavanja i predstavljanja znamenitih pojedinaca važnih po svojim doprinosima u promicanju hrvatskoga identiteta na području koje obuhvaća istočni i sjeveroistočni prostor današnje Republike Hrvatske, ali i onaj povijesni prostor u susjedstvu u kojemu su se rodili, živjeli i djelovali hrvatski pregaoci od kraja XVII. do početka XX. stoljeća.

Posebno je važno naglasiti autentičnost forme i sadržaj izlaganja, uz naglasak da su gotovo sva izlaganja obuhvaćala već poznate pojedince s nešto manje ili u potpunosti nepoznatim i nedovoljno obrađenim djelovanjem. Govora o pojedincima bilo je u prvoj sesiji, od kojih najprije treba istaknuti ono o Josipu Stipanu Relkoviću (1754. – 1801.) i njegovu značaju za hrvatski jezik i kulturu istočne Slavonije, potom izlaganje o Nikoli Andriću (1867. – 1942.) i njegovu jezičnom savjetniku *Branič jezika hrvatskoga*. Govora o pojedincima bilo je i u drugoj sesiji, uz dvostruko izlaganje o Babogrecu, Mijatu Stojanoviću (1818. – 1881.), od kojih je jedno bilo o njegovu preporoditeljskom, a shodno tomu i domoljubnom stvaralaštvu nadahnutom usmenom književnošću, dočim je drugo izlaganje ponudilo fenomenološku analizu jedne njegove pripovijesti i to upravo o mjestu iz kojega Stojanović dolazi – Babina Greda; uz izlaganje o zaboravljenom jezikoslovcu i klasičnom filologu iz susjednoga sela, Štitara, Josipu Benakoviću (1856. – 1937.) i njegovim nikada objavljenim prijevodima Horacijevih *Satira i episula*, ali i izlaganje o kulturi sjećanja na Prvi svjetski rat i propitivanje odnosa nacionalnoga i etničkoga unutar Kraljevine SHS kroz primjer general-bojnika Otmar Babića (1861. – 1943.), izlaganje koje oslikava i današnje probleme hrvatskoga žića s krajnjega hrvatskoga istoka, kojemu je bio posvećen ovaj stručno-znanstveni skup, svakako je izlaganje o Bunjevcu Anti Evetoviću Miroljubu (1862. – 1921.) i njegovu

odupiranju različitim oblicima odnarođivanja, među kojima je njegovo intelektualno djelovanje, ali i domoljubno pjesništvo.

Raznolikost tema treba istaknuti i u ostalim izlaganjima. Uz djelovanje slavonskih intelektualaca u okviru Divaldove osječke tiskare i više od pedeset objavljenih prigodnica na latinskome jeziku, koje su nedvojbeno zanimljiv svjedok vremena, kulture i identiteta jednoga naroda, podudarni su se elementi mogli pronaći i u izlaganju koje je govorilo o uključenosti slavonskih pisaca u hrvatski narodni preporod. Ti su se pisci svojim djelovanjima oslanjali na već postojeće smjernice hrvatskih prostora u prepreporodnom razdoblju. Bogatstvo i posebnost hrvatskoga identiteta posebno je obilježilo izlaganje o jezičnoj povezanosti posavskih Hrvata, s lijeve i desne strane obale rijeke Save, koji osim geografske blizine, svoju povezanost dijele i u mnogobrojnim jezičnim sličnostima, posebno onima koje se tiču naglasaka. Tom prigodom u kratkim je crtama, tijekom samoga izlaganja, predstavljen i netom objavljeni *Enciklopedijski rječnik Bosanske Posavine*.

Tijekom rasprave, uz nekoliko zaključnih i konstruktivnih upita, podroblijih osvrtu na jedinstvene trenutke pojedinih izlaganja koji su ukazali na plodonosnost, ali i premreženost svih izlaganja, skup je priveden kraju uz posebnu zahvalu predsjednika Organizacijskoga odbora, ali i napomenu o nastavku održavanja niza stručno-znanstvenih skupova, vodeći se i dalje krovnim imenom *Zavičajni Dunav*. Osim svoje poetske dimenzije, nedvojbeno je da ovo ime izvrsno doprinosi afirmaciji intelektualne, kulturne i društveno-političke samobitnosti, zbog čega je važno istaknuti i to da je preuzeto od Janusa Pannoniusa (1434. – 1472.) koji u svojoj elegiji *Bolovanje u taboru* (*De se aegrotante in castris*), u prijevodu Nikole Šopa, govori o budućem natpisu na svojem grobu: „Tu leži pjesnik Ivan, koji je na Dunav zavičajni/ Prvi donio pjesmu s božanskoga Helikona“.

Ante Pavelić